

KIS-775 – Notennoù gramadeg VIII – Furmoù hag arverioù ar gerioù mell.

(YBAN da LM – 02 10 02)

E JEDO.5 e 'm eus skrivet :

“Mard eo treuzvegennoù ur pevarzueg keit, kenserzh ha kengreiz, neuze ez eo ur c'harrez”

hag ivez :

“Mard eo ur pevarzueg ur reizhkorneg, neuze ...”

Kinnig a rez reizhañ :

“[...] neuze ez eus ur c'harrez anezhañ”

ha :

“Mard (ez) eus eus ur pevarzueg ur reizhkorneg...”

Breutaet hon eus kalzik war an divoud ha da zaveiñ a ran da KIS-554, La-11, pp. 344-355, pezh a skriv GE pergen. Me gav gwall bonner frazennoù evel *“Mard eus eus...”* ha ne welan ket perak e ve direizh ardaoliñ ur perzh d'ur pevarzueg, da skouer bezañ *ur reizhkorneg*. Amañ n'eus ket kel a glokaenn veziad, met a ardaoliñ. Ne fell ket din lavarout *“Mar bez ur pevarzueg ur reizhkorneg...”*, rak n'eus ket kel a zeberzh amañ naket. Pezh a vennan ezgeriañ zo : *“Mar c'hoarvez d'ur pevarzueg bezañ ur reizhkorneg.”* Evel just e 'm bije gallet skrivañ : *“Bez et ur pevarzueg ABCD. Mard eo ABCD ur reizhkorneg...”*, pe *“Mar ur pevarzueg = ur reizhkorneg...”* Kement ha ken bihan ma kavan lu kenderc'hel d'ober van ha da arverañ tunioù evit heuliañ boazioù ar yezhadurioù, boazioù nad int nemet boazioù.

Kemeromp bremañ ar frazenn :

“Ur c'harrez zo ur pevarzueg a zo war un dro ur reizhkorneg hag ul lankell.”

pe, mar karer : *“karrez = reizhkorneg + lankell”*. An a zo perzhenell amañ. Un doare all e ve skrivañ : *“Ur pevarzueg a zo war un dro reizhkorneg ha lankell eo ar c'harrez.”* Dres, an doare-se da ezvevennañ ar ger mell a gavan deurus. Ha mar adkemeran ar poent amañ a-raok e ve tu da skrivañ : *“Mard eo pevarzueg karrez, neuze...”* Ha dres o skrivañ kement-se e teu soñj din eus pennad F. Kervella, *Hor Yezh*,

niv. 63, 1970, pp. 53-60 : “Ur gudenn gasaus : implij *a zo* hag *ez eus*, *a zo* hag *eo*, *eo* hag *eus*.”

Kregiñ a ra an aozer gant “un toullad frazennoù kamm”, ha goude e ro an doare reizh anezho. Stiañ a rin an evezh amañ war ar frazennoù “kamm” 13, 14 ha 15 :

“13. *Un den sot eo ur genaoueg.*

“14. *Ur skudell goad eo ur gokenn.*

“15. *Un dra diheverz eo un dra n'eo ket aes da verzout*” (p. 53).

Skrivañ a ra an aozer :

“Gwelomp bremañ an teir frazenn ziwezhañ hag a zo diaes a-walc'h da gompren evidon. Kavout a ra din koulskoude ez eus bet c'hoant da lavarout :

“13. *Un den sot a zo ur genaoueg.*

“14. *Ur gokenn a zo ur skudell goad.*

“15. *Un dra diheverz a zo un dra n'eo ket aes da verzout.*

“Met kenkoulz all e c'hellfe bezañ bet :

“13b. *Ur genaoueg a zo un den sot.*

“14b. *Ur skudell goad a zo ur gokenn.*

“15b. *Un dra n'eo ket aes da verzout a zo un dra diheverz.*

Skouerioù hon eus amañ eus frazennoù hag o devez un dalvoudegezh pa vezont eilpennet. Ne deo ket gwir bepred. Ha ma 'z eus tu da lavarout : « *ur c'hi a zo ul loen doñv* », ne vije ket dereat lavarout : « *ul loen doñv a zo ur c'hi* ». Met lavarout a c'heller : « *un evn a zo ul labous* » hag « *ul labous a zo un evn* », an daou c'her *labous* hag *evn* o vezañ kendalvoud.

Evel avat ma kaver « *un den sot* » hag « *ur genaoueg* », n'eus tu ebet da eilpennañ ar frazenn ha da lakaat *eo*. Ret e vije neuze adsevel un dra bennak evel « *genaouek eo un den sot* », frazenn hag a zo dezhi ur stumm eilpennet « *un den sot a zo genaouek* ». Ar pevarzekvet frazenn zoken ne c'heller ket hec'h eilpennañ ; ne vije ket marteze direizh a-grenn « *skudell goad eo ur gokenn* », hogen un tammig souezhus e vije kavet.

Bez' e c'heller ivez lavarout : *den sot eo ur genaoueg*, koulz ha ma lavarer : *loen doñv eo ur c'hi*.”

Hag ar yezhadurour da glozañ gant un displegadur :

“Ha gant se e tegouezhomp war un diazez hag a zo ret da anaout a-barzh ober implij reizh eus an tri rumm *zo*, *eus* hag *eo*. Rannet e vez an anvioù hag ar raganvioù etre gerioù hag a zo gerioù « niveriñ », ha re all a zo anezho gerioù « diskouezañ »” (pp. 55-56).

Hag eñ reiñ 10 skouer eus pep rumm, skouerioù klasel na zegasont diaester ebet. Sed ur frazenn o kregiñ gant ur ger diskouezañ :

“1. *Herri a zo deut* pe neuze : *Deut eo Herri*” (p. 56).

Diaester ebet : *Herri*, divoud spis, zo ardaolet dezhañ ar perzh *deut*, a se ar spiskediel *eo*.

Sed bremañ ur frazenn o kregiñ gant ur ger niveriñ :

“1. *Un den a zo deut* pe neuze : *Deut ez eus un de*
n
” (p. 57).

Kudenn ebet amañ ivez : oc'h eilpennañ e reer gant ar margediel *eus*, pa'z eus kel a gementadiñ.

War a hañval ez eo kevatal evit an aozer *Herri a zo deut* gant *deut eo Herri* pe *un den a zo deut* gant *deut ez eus un den*. Evidon me a gav un diforc'h ster etre ar furm stlennek *deut eo Herri* hag an hini anstlennek *Herri zo deut*. Setu perak moarvat e laka ivez da gevatal *un den sot zo ur genaoueg* hag *ur genaoueg zo un den sot*. Ne genduan ket gant ar yezhadurour war ar poent-se, hag an div lavarenn-se n'eo ket kevatal o ster. Ne respontont ket d'an hevelep goulennoù.

Un diforc'h zo etre un deskivadur plat, neptu : *ur c'hi zo ul loen doñv, bronneg kigdebrer...* hag ur goulenn stlenn : *ur c'hi ? petra eo ?* Respont : *(ul) loen doñv eo ur c'hi*. Lakaet 'm eus *(ul)*, rak Kervella a asant lavarout : *loen doñv eo ur c'hi*. Met perak an diaoul ne ve ket dereat lavarout neuze : *petra eo ur c'hi ? peseurt loen eo ur c'hi ?*

En e reizhiad e verzh aozer ar pennad ne c'hell ket eilpennañ frazennoù 'zo. Ma n'eus kudenn ebet gant “un evn = ul labous” : *un evn zo ul labous* hag *ul labous zo un evn* — bepred o chom e reizhiad hon yezhadurour, rak evidon me n'eo ket kevatal an div frazenn-se —, e sav bec'h gant ar c'heñver isteskad/teskad. E termenoù Jedoniezh ez ampar ar chas un isteskad eus teskad al loened doñv. E se, an holl loened doñv n'int ket chas. Ha penaos ardaoliñ ur perzh d'un hinienn eus isteskad ar chas ?

E se : *pe berzh eo ur c'hi* ? Mar eilpenner ar frazenn e kouezher war : *ul loen doñv eo ur c'hi*. E gwir ne welan diforc'h ebet etre *ul loen doñv* ha *loen doñv*. Iskis a du 'rall anzavadenn an aozer : “ne vije ket marteze direizh a-grenn « skudell goad eo ur gokenn », hogen un tammig souezhus e vije kavet”.

Met a-benn ar fin petra an diaoul en dije lavaret a-zivout ur frazenn evel : “*mard eo ur gokenn skudell goad, neuze arabat lakaat seurt lestr war an tan* ?” Hervez ar yezhadurour ez eo reizh ar frazenn-se ha direizh e vije *mard eo ur gokenn ur skudell goad, neuze...* ? Ne gav ket dit e kroger da spazhañ laou, rak se zo tuig ha talig.

A zo muioc'h. En e rannbennad klozañ DISKOEZAÑ HA NIVERIÑ, ne adkemer ket KERVELLA ar frazennoù skoemp-se. Rak, mar en dije roet ar skouer : “*ur c'hi zo ul loen doñv*”, e pe rumm en dije lakaet “*ur c'hi*” ? Er gerioù “diskouezañ” pe “niveriñ” ? Louarn a-walc'h eo bet KONGAR, rak goût a ouie e talvez amañ *ur c'hi* kement hag un hinienn eus ar c'hon, eleze ar c'hi-mañ pe ar c'hi-se, ar c'hi-mañ ki. Petra a reer ma n'eo ket diskouez ur c'hi, ne vern pe g i, nep ki hag ardaoliñ dezhañ ur perzh. Ar ger mell amstrizh *un, ur* ned eo ket amañ ur priñvel, ur ger niveriñ evel er frazenn *ur c'hi zo deut*, hogen un unveziaer, eleze ar ger benveg a dalvez da zibab un elfenn en un teskad. Sklaer eo se evidon. Ha reishoc'h e ve : “*mard eo ar pevarzueg-mañ pevarzueg ur reizhkorneg*” ? Peogwir e skrivan ar pevarzueg ? Pe “*mard eo ne vern peseurt pevarzueg...*” ?

(GE da YBAN – 10 10 02)

F. KERVELLA, o rannañ arverioù “diskouezañ” hag arverioù “niveriñ” an anvioù, a lak war wel ur c'hevenebad a zo nes dezhañ ar c'hevenebad etre arverioù kementadiñ hag arverioù ardaoliñ ar verb *bout* (sl. KIS-554, La-11, p. 347). En entremar e chom avat dirak frazennoù 'zo dre ma ro d'ar ger mell *un* un arver niveriñ hag un arver niveriñ hepken ; hogen ar ger mell *amstrizh*, mar desavel divoudoù *amspis* e degouezhioù 'zo, a zesavel divoudoù *spis* e degouezhioù all (bennigomp hon diaraogerion a lakaas kemm etre furm hag arver diwar-bouez an daou adanv *strizh* ha *spis* !) Larkoc'h eget selledoù ar yezhadurezh voazel e ranker mont enta. Klaskomp denesaat ouzh ar gudenn c'hramadegel.

Adkemer a rin skouer ar frazenn a 'm eus graet ganti c'hoazh er studi yezhourel eus Gl. *indéfini* (sl. KIS-704, La-14, pp. 82-83), eleze : “*un den a welan er straed*”.

Merkomp diouzhtu ez eus gant *un* amañ, ouzhpenn un arver niveriñ, un arver nebiñ : un unanenn eus ar rummenn den a arouezer en ur dremen hep spizañ muioc'h.

Lavarout a rin enta e lak an erganad-se tri ampar e penn kont :

- a) rummennañ (“*den*”);
- b) nebiñ (ha niveriñ) (“*un*”);
- c) kantvout (“*a welan er straed*”).

“Ampsis” ne dalvez ket “dispis” hag un derez spisted a vez atav ken gant ar rummennañ : “*den*” a lavaran ha n'eo ket “*X*”, ken gant an niveriñ : “*un den*” a lavaran ha n'eo ket “*tud*”. Ampsisted an divoud he deus da welout gant ur mank anaout a-geñver gant ar “forc'had etre divoud hag ergeñverenn” (*ibid.*, p. 82).

Al lavar a gevaraez an ambredañ da skeiñ etrezek an ergeñverenn, hep nepred dont a-benn¹, dre savelañ divoudoù. Daou zegouezh ez eus :

a) pe dec'heriañ a reer ar forc'had dre lakaat ar merk anezhañ war an divoud hag ober eus hemañ un divoud amspis (diwar-bouez ar ger mell amstrizh *un* etre araezioù all) ; an amspis avat evel azon ar mank anaout a ro tro d'an dezevout da azlammat, ur meni savenn drec'haoliñ ez eus anezhañ : digeriñ a ra an hent d'an niveriñ, emañ ivez en orin ergraf an nebiñ ha, dreist-holl, ez eo dor ar rummennañ ; un den a c'haller intent hervez tri gwere : *a*) niveriñ (unan hepken), *β*nebiñ (kuit eus meneg ar bivelezh), *γ*

) rummennañ (unanenn eus ar spesad) ; notomp : ur wech savelet ar rummenn e c'haller ober outi evel ouzh un divoud spis, eleze pe diwar-bouez ar ger mell strizh : an den (“*piaou an den eo ar c'hoarzh*”, “an den a ergerzho ar planedennoù”), pe dre hentoù all (“*piaou mab den...*”, “*mab den a ergerzho...*”);

b) pe lezel a reer ar forc'had e-maez kont ; pa lavaran : “an avel zo o c'hwezhañ er straed”, ne ran kel ebet eus ar forc'had etre an divoud « avel » hag an ergeñverenn AVEL ; en degouezh-mañ, ar ger mell strizh an ne dalvez ket da savelañ un divoud spis, merkañ a ra ur savlec'h e-maez diri a 'r spisted ; a du 'rall e vez gourleizhat alies er savlec'h-se : kenkoulz e lavarer : “*avel zo o c'hwezhañ er straed*”.

Neoazh er frazenn “*an avel c'hoañv a c'hwezhañ*”, “*an*” n'eo ket gourleizhat, parzh eo en aremrann lavaradel¹ spizañ “*an ... goañv*” ; ar

¹ A-zivout *angavael* an dra gant ar merzhout, an ergeñverenn gant an ambredañ — hag e se gant al lavar, sl. La-08, p. 516.

¹ Sl. KIS-144, La-07, pp. 5-15, pp. 9-13 pergen.

c'herienn “*an avel c'hoañv*” zo damgevatal d'ar c'herienn “*avel ar goañv*” ma wezhier ar spizañ dre ar glokaenn “*ar goañv*” — en ur reiñ da intent : emeur er goañv. E kemm, er frazenn “*un avel c'hoañv a c'hwezh*”, ez eo “*goañv*” adanv ha spizañ a ra ar rummenn “*avel*” (a-douez spizadoù bezus an avel : *yen, klouar*, h.a.) : “*un ... goañv*” (evel “*un ... yen*”, h.a.) zo un aremrann lavaradel amspizañ — etre traoù all e ro da intent n'emeur ket er goañv dre ret.

Bezet bremañ an erganad : “*an den a welan er straed a vale buan*” pe “[...] *a 'm eus gwelet c'hoazh*” pe “[...] *zo ur Japanad*”.

Divoud an eil erganad (« den ») zo dezhañ an un ergeñverenn (DEN) ha divoud an erganad kentañ, met kemmet eo ar mod ergeñveriñ : an eil erganad ne ra ket anv eus *un den* a gantvezan met eus *an den* a gantvezan da geñver an erganad kentañ, eleze “*an-den-a-welan-er-straed*”, hevelep divoud ameeun 'm eus kinniget envel ar *gourzhergan*².

Evezhiomp ez adkaver an erganad kentañ e-barzh an eil war-bouez ur gemmadenn : ar ger mell strizh “*an*” a gemer lec'h ar ger mell amstrizh “*un*” (notomp ivez ez eo erlec'hiet ar berzhenell “*a*” ouzh ar skorell “*a*”). Kemmadenn a zezranner evel henn : e *gourzhergan* an eil erganad ez adkaver *gourzhergan* an erganad kentañ diwar-bouez ur modekadur merket gant an arver eus ar ger mell strizh “*an*” : divoud an eil erganad, ha pa ve kantvezet c'hoazh pe get e ergeñverenn, zo savelet diwar-bouez ur gildro dre un erganad kent, ent resis diwar-bouez un dregarveziñ ; en degouezh, ez eo ar ger mell strizh benveg an arc'hwel dregarveziñ¹. Diwar vont, notomp an hekleb a zo amañ eus ar “gerioù diskouezañ” a rae F. KERVELLA anv anezho. Merkomp ivez ez eus er yezh kempred un droienn dregarveziñ berr : “*un den a welan er straed... ; an kez den...*”.

² Gl. *objet de la proposition*, keal arveret gant Jean WAHL en e studi war HEIDEGGER. “*Ar boelloniezh hengounel n'he deus taolet pled nemet ouzh arvez ardaoladel an erganad, eleze ouzh keñver an ardaolad ouzh an divoud. Hogen un arvez all ez eus, a zo sol an hini kentañ, a zo keñver gwirdelel an erganad, eleze keñver an erganad en e bezh ouzh ar pezh a ra anv anezhañ.*” “La logique traditionnelle n'a fait attention qu'à l'aspect prédicatif de la proposition, c'est-à-dire au rapport du prédicat au sujet. Mais il y a un autre aspect, qui est le fondement du premier et qui est l'aspect véridatif de la proposition, c'est-à-dire le rapport de la proposition dans son ensemble à son objet” (*Introduction à la pensée de Heidegger*, 1998, pp. 19-20 ; sl. KIS-584, La-12, pp. 134 & 140).

¹ War an arc'hwel anaforek pe dregarvezat, sl. KIS-440, La-10, pp. 148-152.

Pezh a stadomp dre an dezrannoù-mañ eo, evel e tachennoù all ar c'hramadeg, an trec'houllo o ren etre furm hag arver. Emzislavarus e veze alies ar yezhadur kent dre ma klaske soliañ e reolennoù war ar furmoù, diferañ arver ar re-mañ dre loc'hañ diwar ur renabl stadegel a skouerioù boas — ur yezhadurour onest evel F. KERVELLA ne dav ket war skorterioù e hentenn, ne gil ket rak anzavadennoù a seurt gant : “ne vije ket marteze direizh a-grenn « skudell goad eo ur gokenn », hogen un tammig souezhus e vije kavet”. A dra sur, ar c'hemm etre ar gerioù mell strizh hag amstrizh en deus da welout gant derez spisted an divoudoù. Hogen, e welet hon eus, e c'hoari parennoù gramadegel all e dalc'h ar c'heñverioù etre divoud hag ambredañ evel ar rummennañ, an arveziñ, ar goudizhañ, h.a. Stadomp dre skouerioù ar perzh kemeret e dibab ar ger mell gant :

AN AMBREDANÑ

A-geñver emañ an amspis gant ar mank anaout enlenat d'an ambredañ : amspis e vez an divoud pa zalc'her kont eus ar forc'had etrezañ hag an ergeñverenn, eleze pa lakaer warnañ merk ar forc'had — ar merk boasañ o vezañ ar ger mell amstrizh. Ar “moned etrezek an dra” a ro tro da savelañ an divoud a-dal d'an ergeñverenn — met an divoud, a eil lank, a ro tro da vodoù ambredañ nevez, e welet hon eus, e ser niveriñ, nebiñ, rummennañ, o tazlammat en arverioù nevez eus ar gerioù mell. Bezañ lec'h azlammat an ambredañ eo a ro d'an divoud e liesseurted, zo alc'houez ar parennoù gramadegel all, ar rummennañ, h.a., ken ez a derez ar spisted d'ober un arvez hep mui eus an divoud, o taremouezh gant c'hoari ar parennoù all ha ne spir ket bepred evit ober an dibab etre ger mell strizh ha ger mell amstrizh.

AR RUMMENNAÑ

Er skouer a-zioc'h : “*an den a ergerzho ar planedennoù*”, e verk an divoud “*den*”, n'eo ket un hinienn met, dre ledentalañ, ur rummenn hag e kement ha rummenn ez eus anezhañ un divoud spis, o reiñ ouzhpennad kanteizh da arver ar ger mell strizh.

Ur furm all a rummennañ eo an niveriñ. Uheloc'h hon eus bet tro da zispartiañ arc'hwelioù niveriñ ha nebiñ ar ger mell amstrizh. Ar yezhadurezh voazel a lak an daou dindan an un skritell “niveriñ”, oc'h ategañ he zezenn war an devoud ez eo ar ger mell *un* an un ger hag an niver *un(an)*. En ur frazenn evel “*un den a welan er straed*”, e steuz an arc'hwel niveriñ e gounid an arc'hwel nebiñ. E degouezhioù all, a-c'hin, eo an arc'hwel nebiñ a steuz e gounid an arc'hwel niveriñ. Er frazenn : “*re niverus eo dek den, re skort avat eo un den*”, e verk “*den*” n'eo ket un hinienn,

met un unanenn, eleze ur rummenn, divoud spis desavelet gant un niver (“*dek*”, “*un*”).

En div skouer gent, ar rummenn zo meneget dizave. En erganadoù all e lakaer keñver ha keñver hinienn ha rummenn pe rummenn hag usrummenn¹. Er frazenn deuet klasel “*un drouiz eo Taldir*” ez elfennomp : “*un drouiz*” ardaolad rummennel (a spisted izel enta), “*Taldir*” divoud hiniennel (a spisted uhel), “*eo*” ereenn dezhi arver ardaoliñ. Heñvel dra, er frazenn “*beleion eo an drouized*” ez eo “*beleion*” ardaolad usrummennel (a spisted izel), “*drouized*” divoud rummennel (a spisted uheloc'h) ; doare all da lavarout : “(*ur beleg eo un drouiz*”, benveg an ardaoliñ o vezañ bepred an ereenn “*eo*”.

Ur frazenn evel houmañ diwezhañ eo a lakae diaes ar yezhadurour boazel. Koulskoude, furm gantrevn an erganad eo “*ur beleg eo un drouiz*” ; evit “*ur beleg eo an drouiz*”, furm arveret er yezh lennegel hag an hini nemeti kavet “*reizh*” gant ar voazelourion, zo un dareulad, disoc'h al ledentalañ o c'hoarvezout a erlec'hiañ an hinienn ouzh ar rummenn.

A-rekin da saveladur ar rummenn adalek an hinienn, e tibab gramadegourion 'zo savelañ an hinienn (e kement ha divoud spis pe amspis) evel un dibarekadur eus ar rummenn : “*O loc'hañ eus un dec'havaelañ hollek ha bloc'hel eus an ergorenn* (den), *e talvez ar ger mell amstrizh da erouezañ ur gwel dibarekaus anezhi* (un den). *E se e lakaor a-gevenep an div stad ster eus ar ger mell amstrizh, sk. : Un den a vo bepred un den (= gwel bloc'hel). Un den zo azezet war ar bank (= gwel dibarek)*¹.” Hevelep deskivadenn blatonek o kreizañ ar werc'helezh war ar rummennoù a dremen hebiou da aoz al lavar, bepred faezh ha bepred nevez e stourm mab den ouzh ar mank anaout hag ar mank bout.

AN ARVEZIÑ (DREG-, KANT-, RAGARVEZIÑ)

Uheloc'h hon eus gwelet ez eo ar ger mell *an* unan eus binvioù an arc'hwel dregarveziñ. E-touez ar binvioù all hon eus meneget *an kez* ; menegomp ivez *hevelep* en ur frazenn e-giz “*da verkañ spisted an divoud e reer gant ar ger mell an* ; (*an*)

¹ A-zivout an argerzh ar rummennañ, sl. KIS-316, La-08, p. 244-245 ; SADED Yad-3/1-3

¹ “Partant d'une perception générale et globale de l'objet (*homme*), l'article indéfini aboutit à en proposer une vision particularisante (*un homme*). On opposera ainsi ces deux états de sens de l'article indéfini : ex. : Un homme *sera toujours un homme* (= vision globale). Un homme *est assis sur le banc* (= vision particulière)” (D. DENIS, A. SANCIER-CHATEAU, *Grammaire du français*, 1994, p. 51).

hevelep ger mell a dalvez ivez da verkañ an divoudoù amspis e degouezhioù 'zo' ; hep ankouaat arver an diskouezelloù e frazennoù a seurt gant “*rendael zo etrezi hag X ; ur paotr hennezh na garfen ket kaout d'ober outañ*”. An div dro all eus an arveziñ zo ar c'hantarveziñ, arc'hwel “troet ouzh un arvez kentizhek eus ar blegenn” (KIS-440, La-10, p. 149) evel, da skouer, er bomm : “*Serrit ar prenestr*”, hag ar ragarveziñ, troet ouzh “ur parzh kemennad loet goude” (*ibid.*) er prezeg : “*En Azia emañ ar riezoù : Israel, Irak, Pakistan.*”

Pa c'hoarvez an divoud kantarvezat pe ragarvezat eus un ezrevellad divoudoù spis, e c'haller ober outañ evel ouzh un divoud amspis : “*bez' ez eus eno an Ao. Emil Ernod [...], Fransez Vallee [...], L. P. Nemo [...], hag izili oberiant all eus an emsao [...]*” (Meven MORDIERN, *Hunvreou Sant-Helori*, 1938, p. 29). Bezañs un divoud amspis “*izili oberiant all*” e dibenn an ezrevellad a zitour derez ar spisted. En hevelep sav gwel, keñveriañ ar c'hemm ster etre : “*En Azia emañ Israel, Irak,...*” hag “*En Azia ez eus Israel, Irak,...*”

AR GOUDIZHAÑ

Ar barenn-mañ 'm eus pledet hir ganti e KIS-554, La-11, pp. 346-347
n

1. Pa 'z a ar spiskediel *eo* hag ar margediel *eus* da skorverboù e kollont o arc'hwelioù ardaoliñ ha kementadiñ war un dro gant o c'heñver ouzh derez spisted an divoudoù. Alese arverioù dibarek an eil ger mell hag egile ; e-keñver gramadeg n'eus endalc'h ebet da arverañ ar skorverb *eo* gant un divoud spis nag ar skorverb *eus* gant un divoud amspis, eleze a-getep dirak ur ger mell strizh hag ur ger mell amstrizh.

Kement-se a wiriomp gant bongevor kediel eeun pe skorek *devout* ma arverer ar margediel er furm sonnet '*m eus*, '*c'h eus*, h.a., kement-se ha pa ve amspis pe spis an divoud : “*un ti 'm eus (prenet)*”, “*an ti a 'm eus (prenet)...*”¹.

En danod emañ, a c'haller lavarout, e kevezerezh *eo* hag *eus* dirak an divoud amspis. Kemm a lakaer etre :

a) an arver gramadeg eus ar skorverb *eo* gant un divoud amspis : “*ganet eo certes vn den beo*” (N.904, in RC 8, p. 408) ; “*dibabet eo bet gant ar skrivagner ur*

¹ Ur studi elfennadel munudaouet eus ar furmoù-se a gaver e kentelioù SADED : “Framm al lavarenn gant *devout*”, Yad-3/15-16 ; “Bongevor kediel *devout*”, Yad-4/7-9.

vojenn evit an div oberenn” (P. KERMOAL, *Preder* 91, 1967, p. 5); “*difraostet eo bet, mat pe fall, ur c'horn pe ur c'hornig eus e bark*” (R. HEMON, ABKE. 115, 1968, p. 168);

b) an arver, lakaet da “reizh nemetañ” gant ar yezhadurezh voazel, eus ar skorverb *eus* gant un divoud amspis : “*dibabet ez eus bet gant ar skrivagner ur vojenn evit an div oberenn*” (F. KERVILLA, *Al Liamm* 128, 1968, p. 199); “goudizhañ” 'm eus kinniget ober eus an arver-se eus ar margediel evel pa vije c'hoazh dezhañ an arc'hwel kementadiñ; da arguzenn oc'h ategañ an arver-se e tremened *ez eus* evit an dic'hour eus bongevor kediel *devout* — pezh n'eo ket, rak lavarout a reer : “*dibabet 'm eus ar vojenn*”, met “*dibabet eo bet* (ha n'eo ket : *ez eus*) *ar vojenn*”.

An arguzenn nemeti a c'haller soliañ warni evit kantreizhañ arver ar margediel en danod gant divoud amspis eo e c'hell hemañ bezañ goudizhet gant ur gefridi klokaenn beziad : “*dibabet ez eus bet ur vojenn*” (# *bez' ez eus ur vojenn bet dibabet*).

Evit a sell ar verboù skoret gant *bout* er gwezhod, e kaver ivez ken an arver gramadeg : “*setu perak ez eo deut betek ennomp un toulladig eus an oberoù savet e kantvedoù diwezhañ ar brezhoneg krenn*” (ABEOZEN, *Damskeud eus hol lennegezh kozh*, 1962, p. 7), ken an arver boazel dre ar goudizhañ : “*deuet ez eus un den*” (# *bez' ez eus un den a zo deuet*).

(YBAN da GE – 27 11 02)

Setu un nebeud arroudoù tennet eus *Ar Bibl Santel, en pehini ema ar gonvenans kozh an hini nevez troet en brezounek (iez Treger)*, 1897 :

“*Holl servicherien ar roue ha pobl provinsou ar roue a anave penaoz eo eul lezenn, ar memeuz evit an holl, [...]*”

Ester, 5, 11 (p. 432).

“*Petra eo eun den marvuz evit ma vefe pur, Hag eur mab greg evit ma vefe gwirion ?*”

Job, 15, 14 (p. 446).

“*PIOU a lavar eo c'hoarvezet eun dra benag, Hep ma hen defe an AOTROU he c'hourc'hemennet ?*”

Klemmou Jeremi, 3, 37 (p. 711).

(GE – 04 12 02)

Abaoe ma 'z eo bet tennet hon evezh war ar c'hraf, ne baouezomp ket a ziskoachañ skouerioù eus arver *eo* gant divoud amspis. Oc'h adlenn *Gwalarn* e kavan ar frazenn-mañ deuet a veg pluenn ur skrivagnerez eus derou an 20^t kantved¹ :

“— *Erru eo tud, eme Berig en eur sevel*”

Koulmig Arvor, *Bleuniou a Garantez*,
Gwalarn 59, Here 1933, p. 26.

¹ Filomena KADORED (1892-1923) a voe anavezet da varzhez ken abred hag he 16 vloaz. Kemeret ganti da anvioù pluenn Bugel ar Werc'hez ha Koulmig Arvor, ez embannas war *Kroaz ar Vretoned* barzhonegoù, sonioù ha romantoù. *Bleuniou a Garantez*, deuet e goulou e 1913 a voe adembannet gant *Gwalarn ha Kannadig Gwalarn* “evel an hini kenta eus hor « romantou ar bobl »”.